

رابطه فرسودگی تحصیلی، سرمایه روان شناختی و امید به اشتغال با سلامت روانی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر: یک تحلیل مسیر

علی اصغر بیانی^{۱*}، علی بیانی^۲، اصغر رجبی^۳

^۱ دانشیار، گروه علوم تربیتی و روان شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر، آزادشهر، ایران
^۲ کارشناسی ارشد، گروه جامعه شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر، آزادشهر، ایران
^۳ کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی و روان شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر، آزادشهر، ایران
 * نویسنده مسئول: علی اصغر بیانی، دانشیار، گروه علوم تربیتی و روان شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر، آزادشهر، ایران. ایمیل: aabayani@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۶/۲۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۰۲/۱۹

چکیده

مقدمه: سلامت روانی دانشجویان تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار می‌گیرد. این مطالعه باهدف تعیین رابطه فرسودگی تحصیلی، سرمایه روان شناختی و امید به اشتغال با سلامت روانی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ انجام شد. **روش کار:** پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی بود. با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه‌ای از ۲۶۶ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر درخواست شد به پرسشنامه جمعیت شناختی، "سیاهه فرسودگی مازلاچ- پیمایش دانشجویی، ((Maslach Burnout Inventory-Student Survey پرسشنامه سرمایه روان شناختی" (Psychological Capital Questionnaire)، "مقیاس امید به اشتغال" (Hope to Work Scale) و "پرسشنامه سلامت عمومی ۲۸ سوالی" (General Health Questionnaire, GHQ-28) پاسخ دهند. به دلیل سنجش روایی و پایایی ابزارهای گردآوری داده‌ها در داخل و خارج کشور، به یافته‌های آن‌ها اکتفا شد. داده‌ها با نرم افزارهای اس پی اس اس نسخه ۲۱ و ایموس (AMOS) نسخه ۲۱ تجزیه و تحلیل شدند. **یافته‌ها:** فرسودگی تحصیلی به صورت منفی و معنی دار و سرمایه روان شناختی و امید به اشتغال به صورت مثبت و معنی دار ۱۵ درصد از واریانس سلامت روانی را پیش بینی کردند. همچنین نقش واسطه‌ای فرسودگی تحصیلی در رابطه بین سرمایه روان شناختی و امید به اشتغال با سلامت روانی مشاهده شد. **نتیجه گیری:** فرسودگی تحصیلی، سرمایه روان شناختی و امید به اشتغال با سلامت روانی دانشجویان رابطه معنا داری دارند. بنابراین، برگزاری کارگاه‌هایی جهت تقویت سرمایه روان شناختی و امید در دانشجویان توصیه می‌گردد. **واژگان کلیدی:** سلامت روانی، فرسودگی، امید، دانشجویان

تمامی حقوق نشر برای انجمن علمی پرستاری ایران محفوظ است.

مقدمه

تا هدف‌های خود را مشخص و تصمیمات لازم را اتخاذ کند و برای کنترل محیط اقدام مقتضی را به عمل آورد (۹). به این ترتیب سلامت را باید یک مفهوم چند بعدی تلقی کرد که فراتر از بعد صرفاً جسمی است. در رویکرد سنتی به سلامت، معمولاً بر جنبه‌های جسمی سلامت تاکید می‌گردد (۱۰).

پژوهشگران در شناخت سلامت روانی دانشجویان به نقش متغیرهای مختلف جسمانی، روان شناختی، جامعه شناختی و روانی-اجتماعی از قبیل: عزت نفس (۱۱)، فرهنگ پذیری (۱۲)، هوش هیجانی (۱۳)، حمایت اجتماعی (۱۴)، مذهب (۱۵)، خود کارآمدی (۱۶)، فعالیت‌های فیزیکی (۱۷)، سبک‌های مقابله‌ای (۱۸) و تنش (۱۹) توجه کرده‌اند. با وجود گستره وسیعی از مطالعات انجام شده در این زمینه، هنوز همه عوامل پیش بینی کننده سلامت روانی مشخص نشده‌اند و ادبیات مربوط به این موضوع در حال تکامل است. تاکنون نقش تعاملی

در سال‌های اخیر، بسیاری از مقالات علمی، موضوع سلامت روانی دانشجویان و عوامل مرتبط با آن را مورد توجه قرار داده‌اند. یافته‌ها با وجود اختلاف در میزان شیوع، گسترش روز افزون اختلال‌های روانی در این گروه مهم، چه در ایران و چه در خارج از ایران را نشان می‌دهند (۴-۱). تعریف و اندازه گیری سلامت دشوار و و درک از آن هنوز در حال تکامل است. معنای سلامت در ۱۵۰ سال گذشته به طور قابل ملاحظه‌ای تغییر کرده (۵، ۶) و برای تبیین آن رویکردهای های مختلفی از قبیل رویکرد پزشکی (Medical)، محیطی (Environmental)، کل نگر (Holistic) و اجتماعی روانی زیستی (Bio Psychosocial) پیشنهاد شده است (۷، ۸). سلامتی حالتی از توانمندی‌های عاطفی، روانی و جسمانی است که فرد را قادر می‌سازد،

داشته است؛ ولی هنوز هم ابهاماتی وجود دارد. با توجه به خلأ موجود در متون در زمینه میزان و نحوه تأثیر فرسودگی تحصیلی، سرمایه روان شناختی و امید به اشتغال بر سلامت روانی؛ این مطالعه با هدف تعیین رابطه فرسودگی تحصیلی، سرمایه روان شناختی و امید به اشتغال با سلامت روانی در دانشجویان انجام شد.

روش کار

روش پژوهش توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ واقع در استان گلستان را در بر گرفت. تعداد نمونه با استفاده از جدول تعیین اندازه نمونه کرجسی ومورگان ۲۶۶ نفر تعیین گردید؛ که مشارکت کنندگان با استفاده از روش نمونه گیری طبقه‌ای تصادفی متناسب شده بر حسب جنسیت انتخاب شدند (۳۸). معیار ورود به مطالعه حاضر عبارت بود از: موافقت با شرکت در مطالعه، شاغل نبودن و سابقه نداشتن بیماری‌های روانی مانند افسردگی ماژور. از مشارکت کنندگان درخواست شد که به مقیاس‌های اندازه گیری ذیل پاسخ دهند:

"پرسشنامه جمعیت شناختی" که شامل ۸ سؤال سن، جنس، رشته، وضعیت تأهل، مذهب، معدل، ترم و قومیت دانشجویان بود.
 "سیاهه فرسودگی مازلاچ- پیمایش دانشجویی (Maslach): Burnout Inventory-Student Survey, MBI-SS) این سیاهه توسط Schaufeli و همکاران بر اساس تغییراتی که در "سیاهه فرسودگی مازلاچ- پیمایش عمومی (Maslach Burnout Inventory-General Survey) صورت گرفت، طراحی گردید (۳۹).
 به عبارت دیگر، گویه های این پرسشنامه به گونه‌ای اصلاح شد که قابل استفاده در نمونه‌های دانشجویی باشد. برای مثال گویه "در پایان یک روز حضور در محل کارم احساس بی رمقی می‌کنم" به این گویه تغییر پیدا کرد که "در پایان یک روز حضورم در دانشگاه احساس بی رمقی می‌کنم".

"سیاهه فرسودگی مازلاچ- پیمایش دانشجویی" از ۱۵ گویه تشکیل می‌شود که در سه خرده مقیاس قرار می‌گیرد: خستگی عاطفی (هیجانی): ۵ گویه، شک و بدبینی: ۴ گویه و خود کارآمدی: ۶ گویه. از مشارکت کنندگان درخواست می‌شود پاسخ خود را بر روی یک پیوستار ۷ درجه‌ای لیکرتی ۰ تا ۶ (از هرگز تا همیشه) مشخص کنند؛ که حداقل نمره ۱۵ و حداکثر ۹۰ نمره بود.

یافته‌های هاشمی و همکاران حاکی از همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ این ابزار و عامل‌ها یا خرده مقیاس‌های آن (۰/۶۶ تا ۰/۸۸) در ۱۲۴ دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی بود (۴۰).

"پرسشنامه سرمایه روان شناختی (Psychological Capital) (PCQ) Questionnaire از ۲۴ گویه و ۴ خرده مقیاس امید، خوش بینی، خود کار آمدی و تاب آوری تشکیل می‌شود؛ که توسط Luthans و همکاران طراحی گردید. هر خرده مقیاس متشکل از ۶ گویه است. از مشارکت کنندگان درخواست می‌شود پاسخ خود را بر روی یک پیوستار ۶ درجه‌ای لیکرتی (از به شدت مخالف ام تا به شدت موافق ام) مشخص کنند. به این ترتیب حداقل نمره ۲۴ و حداکثر نمره ۱۴۴ می‌باشد (۳۰). پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ بر روی ۴۷۳ نفر از پرستاران چینی ۰/۸۴ گزارش شده است (۳۱).

متغیرهای سرمایه روان‌شناختی، امید به اشتغال و فرسودگی تحصیلی در شناخت سلامت روانی دانشجویان مورد توجه قرار نگرفته است.

در دهه‌های اخیر مفهوم فرسودگی (Burnout) موضوع بسیاری از مقالات علمی و همه گیری و تأثیر آن بر سلامت، مورد توجه صاحب نظران قرار گرفته است (۲۰). پژوهشگران مطالعه فرسودگی را تقریباً به هر شغلی، حتی نمونه‌های غیر شاغل مانند دانش آموزان بسط داده‌اند (۲۱). علل فرسودگی را می‌توان به عوامل سازمانی، شغلی و فردی نسبت داد. ریشه‌های فردی فرسودگی بیشتر از دو علت اشاره شده مورد توجه قرار گرفته است (۲۲). فرسودگی تحصیلی و مدرسه را می‌توان به عنوان ترکیبی از خستگی ناشی از تکالیف مدرسه، نگرش بدبینانه به مدرسه و احساس بی کفایتی در تحصیل تعریف کرد (۲۳). علیرغم توجه پژوهشگران به موضوع فرسودگی شغلی در دهه‌های گذشته، مطالعات انجام شده در زمینه فرسودگی تحصیلی به ویژه در ایران و بر روی گروه‌های دانشجویی اندک است. پژوهش‌های نجفی و همکاران (۲۴) عبدی ماسوله و همکاران (۲۵)، شعبانی بهار و کونانی (۲۶)، زارع و همکاران (۲۷) و Pourmaveddat و همکاران (۲۸) حاکی از رابطه معنی دار فرسودگی با سلامت روانی در مشاغلی چون تدریس و پرستاری بود.

سرمایه روان شناختی (Capital Psychological) سازه جدیدی است که از رویکرد روان شناسی مثبت در متون علمی نشأت می‌گیرد و می‌توان آن را به عنوان رشد یک حالت روان‌شناختی مثبت فردی تعریف کرد، که از طریق چهار ویژگی قابل شناسایی است:

۱) اطمینان داشتن (خود کار آمدی) به سعی و تلاش خود برای غلبه بر تکالیف دشوار و چالش برانگیز.

۲) اسناد مثبت (خوش بینی) به موفقیت در حال و آینده.

۳) پشتکار در تعقیب اهداف و در صورت ضرورت، بازنگری در مسیر هدف‌ها (امید) به منظور موفقیت.

۴) داشتن انعطاف (تاب آوری) در صورت بروز مشکلات (۲۹، ۳۰).

یافته‌های Peng و همکاران (۳۱) و Li و همکاران (۳۲) حاکی از رابطه منفی و معنی دار بین سرمایه روان شناختی و فرسودگی تحصیلی بود. سازه امید به اشتغال (Work Hope) از "نظریه امید (Hope Theory) در حوزه روان شناسی شغلی نشأت گرفته است. یک اصل اساسی "نظریه امید" این است که رفتار آدمی هدفمند است و آن‌ها، رفتار را هدایت می‌کنند (۳۳). سه مفهوم (Concept) اصلی "نظریه امید" عبارت‌اند از: اهداف (Goals)، مسیرهای (Pathways) رسیدن به این اهداف و عامل (Agency) عامل به عنوان انگیزش و تمایل برای عمل در جهت تحقق هدف‌های قابل دسترسی تعریف شده است (۳۴). "نظریه امید" چارچوبی را برای درک رفتار شغلی افراد از قبیل اهداف شغلی، ایده‌ها و طرح‌های رسیدن به اهداف و انگیزش تحقق اهداف را فراهم می‌کند. به این ترتیب پژوهشگران، سازه امید به اشتغال را پیشنهاد و آن را این گونه تعریف کردند: یک حالت انگیزشی مثبت که کار و اهداف مرتبط با آن را جهت می‌دهد و از اهداف مرتبط با کار، مسیرها و عامل‌ها تشکیل می‌شوند (۳۵). پژوهش Amai و همکاران (۳۶) و Rajandram و همکاران (۳۷) نشان داد که رابطه معنی داری بین امید و اضطراب و افسردگی وجود دارد.

بدون شک تأمین سلامت روانی دانشجویان، نیازمند شناخت عوامل تبیین کننده آن است. ادبیات مربوط به این حوزه تاکنون تحول زیادی

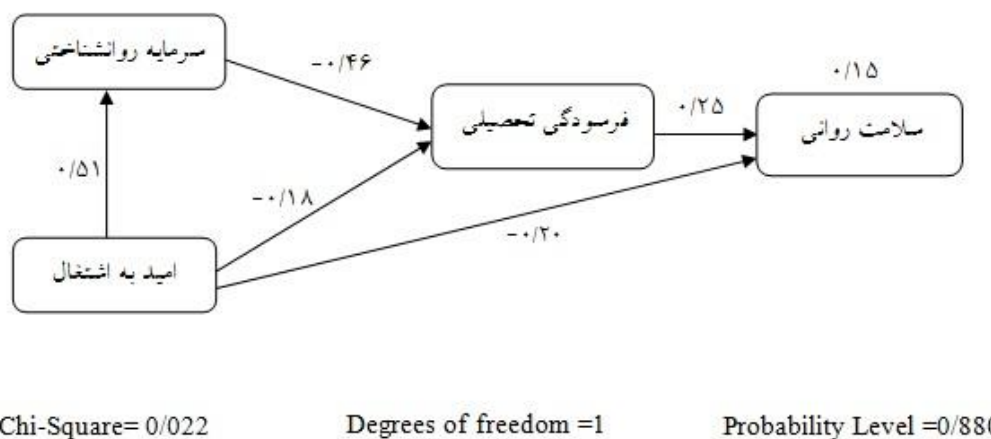
اضطراب و بی‌خوابی، کارکرد اجتماعی و افسردگی است. برای نمره گذاری "پرسشنامه سلامت عمومی" دو روش وجود دارد که در هر دو روش نمره پایین‌تر نشان دهنده سلامت روانی مطلوب‌تر است. در روش اول گزینه‌ها به صورت ۰، ۱، ۱ و ارزیابی می‌شوند و نمره فرد از صفر تا ۲۸ متغیر خواهد بود. در روش دوم پاسخ‌ها براساس روش لیکرت نمره گذاری می‌شود (۰، ۱، ۲ و ۳) و در نتیجه نمره فرد از صفر تا ۸۴ در نوسان است. در این مطالعه از روش دوم استفاده شد. در مطالعه تقوی بر روی یک نمونه دانشجویی (۱۶۷ نفر)، پایایی این پرسشنامه از طریق روش‌های دو نیم کردن، آلفای کرونباخ و بازآزمایی و به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۹۳ و ۰/۹۰ گزارش شده است (۴۳).

پس از جمع‌آوری داده‌ها، ابتدا نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرها بررسی شد که مورد تأیید قرار گرفت. برای تعیین همبستگی بین متغیرها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و از تحلیل مسیر جهت بررسی و تعیین میزان برآزش الگو (Model) فرضی (تصویر ۱) استفاده شد. داده‌ها با نرم افزارهای اس پی اس (SPSS) نسخه ۲۱ و ایموس (AMOS) نسخه ۲۱ تحلیل شدند.

"مقیاس امید به اشتغال (Work Hope Scale)" مقیاس امید به اشتغال بر اساس "نظریه امید" توسط Wettersten و Juntunen و منظور اندازه‌گیری سازه امید مرتبط با کار طراحی شده و ترکیبی از ۲۴ گویه است (۳۰).

از مشارکت کنندگان درخواست می‌شود تا پاسخ خود را بر روی عبارت‌هایی مشخص کنند؛ که روی یک مقیاس هفت درجه‌ای (به شدت مخالفم تا به شدت موافقم) قرار می‌گیرند. حداقل نمره ۲۴ و حداکثر نمره ۱۴۴ می‌باشد. ضریب پایایی باز آزمایی مقیاس امید به اشتغال پس از دو هفته ۰/۹۰ و همچنین ضریب آلفای کرونباخ توسط عجم‌اکرمی و همکاران بر روی یک گروه ۲۹۱ نفری از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شاهرود ۰/۹۳ گزارش شده است (۴۱).

"پرسشنامه سلامت عمومی ۲۸ سوالی (General Health Questionnaire, GHQ-28)" آزمونی است با ماهیت چندگانه و خوداچراکه به منظور کشف و شناسایی اختلالات روانی در مراکز درمانی و موقعیت‌های مختلف تهیه شده است. این پرسشنامه را در سال ۱۹۷۲ Goldberg طراحی کرد (۴۲). در مطالعه حاضر از فرم کوتاه ۲۸ گویه ای استفاده گردید که مرکب از ۴ خرده آزمون نشانه‌های جسمانی،

تصویر ۱: الگو برآزش شده تاثیر متغیرهای برون‌زا از طریق متغیرهای واسطه‌ای

عمومی در جدول ۱ آمده است. در این مطالعه میانگین و انحراف معیار نمره دانشجویان زن در متغیرهای سرمایه روانشناختی، امید به اشتغال، فرسودگی تحصیلی و سلامت عمومی به ترتیب برابر بود با: ۶۹/۹۷ (۱۳/۲۵)، ۶۶/۰۴ (۸/۰۵)، ۲۷/۱۳ (۷/۱۸) و ۶۰/۵۰ (۱۱/۰۲). میانگین و انحراف معیار نمره دانشجویان مرد در متغیرهای سرمایه روانشناختی، امید به اشتغال، فرسودگی تحصیلی و سلامت عمومی به ترتیب برابر بود با: ۶۷/۶۸ (۱۰/۹۵)، ۶۲/۰۴ (۲/۹۹)، ۳۵/۲۷ (۸/۸۶) و ۶۲/۸۰ (۱۰/۹۷). در جدول ۲ ضریب همبستگی بین متغیرهای مورد مطالعه آمده است.

یافته‌ها

از ۲۶۶ مشارکت‌کننده، ۱۵۸ نفر زن (۵۹/۴) و ۱۰۸ نفر مرد (۴۰/۶) با میانگین سنی ۲۱/۵۰ بودند. از لحاظ وضعیت تأهل و نوع مذهب ۲۲۰ نفر (۸۴/۶) متأهل، ۴۶ نفر (۱۷/۲) مجرد، ۱۶۰ نفر (۶۰/۱۵) بودند. قومیت خود را ۱۱۲ نفر فارس، ۳۰ نفر سیستانی، ۱۰۰ نفر ترکمن، ۴ نفر بلوچ و ۱۰ نفر آذری گزارش داده بودند. میانگین و انحراف معیار نمرات مشارکت‌کنندگان در مقیاس‌های سرمایه روانشناختی، امید به اشتغال، فرسودگی تحصیلی و سلامت

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمرات دانشجویان در مقیاس‌های سرمایه روانشناختی، امید به اشتغال، فرسودگی تحصیلی و سلامت عمومی

مقیاس‌ها	جنس	کل، میانگین \pm انحراف معیار
	زن، میانگین \pm انحراف معیار	مرد، میانگین \pm انحراف معیار
سرمایه روانشناختی	۱۳/۲۵ \pm ۶۹/۹۷	۱۰/۹۵ \pm ۶۷/۶۸
امید به اشتغال	۸/۰۵ \pm ۶۶/۰۴	۲/۹۹ \pm ۶۲/۰۴
فرسودگی تحصیلی	۷/۱۸ \pm ۲۷/۱۳	۸/۸۶ \pm ۳۵/۲۷
سلامت عمومی	۱۱/۰۲ \pm ۶۰/۵۰	۱۰/۹۷ \pm ۶۲/۸۰

جدول ۲: ماتریس همبستگی خطی پیرسون بین متغیرهای سرمایه روانشناختی، امید به اشتغال، فرسودگی تحصیلی و سلامت عمومی

متغیرها	فرسودگی تحصیلی	امید به اشتغال	سرمایه روانشناختی
فرسودگی تحصیلی	۱	-	-
امید به اشتغال	-.۰۲۷**	۱	-
سرمایه روان شناختی	-.۰۴۵**	-.۰۴۵**	۱
سلامت عمومی	۰/۲۹**	۰/۳۶**	-.۰۲۹**

** P-value < ۰/۰۱

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بین متغیرهای برون زاد، واسطه‌ای، و درون زاد ارتباط وجود دارد که این امر امکان انجام تحلیل مسیر را فراهم می‌سازد. متغیرهای برون زاد برخلاف متغیرهای درون زاد متغیرهایی هستند که هیچ اثری از سایر متغیرها در الگو پیشنهادی نمی‌پذیرند (۴۴). برای آزمون الگو (Model)، از نرم افزار ایموس نسخه ۲۱ استفاده شد؛ که معنی دار نبودن مجذور خی دو از لحاظ آماری، نشان دهنده برازش مناسب الگو بود (تصویر ۱). شاخص‌های مورد استفاده برای برازش الگو عبارت بودند از: شاخص مجذور کای (Chi-² Square)، شاخص مجذور کای بر درجه آزادی (χ^2/df)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI Comparative Fit Index)، شاخص برازندگی (Goodness-of-Fit, GFI)، شاخص برازندگی تعدیل یافته (Adjusted Goodness-of-Fit, AGFI) و خطای ریشه دوم واریانس خطای تقریب (root mean square error of approximation, RMSEA) مقدار شاخص‌های CFI، GFI و

AGFI به ترتیب ۱، ۰/۹۹ بدست آمد که بیشتر از ۰/۹۰ بود و این بیانگر برازش مطلوب الگو اصلاح شده است. زیرا طبق ملاک‌های پیشنهاد شده مقدار مناسب برای شاخص‌های اشاره شده ۰/۹۰ و بالاتر است. شاخص مجذور کای بر درجه آزادی (χ^2/df) نسبت مجذور کای به درجه آزادی را مینا قرار می‌دهد که مقدار کمتر از سه را حاکی از انطباق داده‌ها با الگو می‌دانند (۴۴). نسبت مجذور کای به درجه آزادی در الگو پیشنهادی ۰/۲۲ بدست آمد که مقدار مناسبی است. مقدار شاخص خطای ریشه دوم واریانس خطای تقریب (RMSEA) برابر با صفر بود که نشان دهنده برازش مناسب الگو است. جدول ۳ رابطه مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای سرمایه روانشناختی، امید به اشتغال و فرسودگی تحصیلی با سلامت عمومی را نشان می‌دهد. طبق داده‌های جدول ۳، رابطه مستقیم امید به اشتغال با سلامت روانی ۰/۲۰ و معنادار بود. رابطه سرمایه روان شناختی با فرسودگی تحصیلی نیز ۰/۴۶- و معنادار بود (به صورت معکوس).

جدول ۳: رابطه مستقیم، غیر مستقیم و کل سرمایه روانشناختی، امید به اشتغال و فرسودگی تحصیلی با سلامت عمومی

متغیرها	رابطه مستقیم	رابطه غیر مستقیم	رابطه کل
امید به اشتغال- سرمایه روانشناختی	۰/۵۱**	-	۰/۵۱**
امید به اشتغال- فرسودگی تحصیلی	-.۰/۱۸**	-.۰/۲۳**	-.۰/۴۱**
امید به اشتغال- سلامت عمومی	-.۰/۲۰**	-.۰/۱۱**	-.۰/۳۱**
سرمایه روانشناختی- فرسودگی تحصیلی	-.۰/۴۶**	-	-.۰/۴۶**
سرمایه روانشناختی- سلامت عمومی	۰/۰۰	-.۰/۱۲**	-.۰/۱۲**

** P-value < ۰/۰۱

بحث

گرچه در طول چند دهه‌های گذشته، پژوهش‌های زیادی به ویژه در حوزه سلامت سعی کرده‌اند؛ متغیرهای پیش‌بینی کننده سلامت را شناسایی کنند؛ اما علیرغم تحولات قابل توجه، هنوز هم، همه این عامل‌ها شناسایی نشده‌اند. با توجه به اهمیت سلامت روانی دانشجویان، این پژوهش با هدف تدوین الگو تحلیل مسیر روابط بین فرسودگی تحصیلی، سرمایه روان‌شناختی و امید به اشتغال با سلامت روانی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد آرادشهر طراحی و اجرا گردید. یافته‌ها حاکی از رابطه معنی دار فرسودگی تحصیلی دانشجویان با سلامت روانی آن‌ها بود. یافته‌های این مطالعه در خصوص ارتباط فرسودگی تحصیلی با سلامت روانی در راستای نتایج گزارش شده توسط نجفی و همکاران (۲۴)، عبدی ماسوله و همکاران (۲۵)، شعبانی بهار و زمان کونانی (۲۶)، زارع و همکاران (۲۷) و Pourmaveddat و همکاران (۲۸) بود. فرسودگی تحصیلی با ایجاد عوارض مختلف هیجانی، جسمانی و روانی می‌تواند سلامت روانی دانشجویان را به خطر اندازد. سلامت روانی نیز تحت تأثیر ترکیب پیچیده‌ای از عوامل مختلف است. در پژوهش‌های علمی، فرسودگی تحصیلی گاه به عنوان متغیر پیش‌بین، گاه به عنوان متغیر وابسته و گاه به عنوان متغیر واسطه مورد توجه قرار گرفته است (۴۵).

یافته‌ها رابطه معنی دار سرمایه روان‌شناختی با فرسودگی تحصیلی در دانشجویان را نشان داد. این یافته با نتایج گزارش شده توسط Peng و همکاران (۳۱) و Li و همکاران (۳۲) همخوان بود. فرسودگی تحصیلی یک موضوع پیچیده و متأثر از ابعاد جامعه‌شناختی و روان‌شناختی است؛ وقابل تبیین با یک سازه یا حتی با سازه‌های چندگانه نیست. یکی از حوزه‌هایی که در دهه‌های اخیر در حوزه روان‌شناسی شکل گرفته است، رویکرد روان‌شناسی مثبت‌گرا بود که موجب تحولات قابل ملاحظه و پژوهش‌های نافذ و مؤثری در زمینه‌های مختلف رفتاری از جمله مشکلات رفتاری دانش‌آموزان و دانشجویان گردید. مطالعات متعددی نشان داده‌اند قوای روان‌شناسی مثبت و منابعی که در فرد نهفته‌اند، می‌توانند به او در عملکرد مطلوب کمک کنند (۴۶).

یافته‌ها حاکی از رابطه معنی دار امید به اشتغال با فرسودگی تحصیلی در دانشجویان بود. این یافته با نتایج گزارش شده توسط Gustafsson و همکاران (۴۷) و Simmons و همکاران (۴۸) هماهنگی داشت. گزارش‌های آن‌ها حاکی از رابطه معنی دار امید با ابعاد فرسودگی شغلی (خستگی هیجانی، شخصیت‌زدایی و کاهش کفایت شخصی) در ورزشکاران و کارگران بود. امید یک هیجان انفعالی نیست که تنها در لحظه‌های تاریک زندگی پدیدار شود؛ بلکه فرایندی شناختی است که افراد به وسیله آن، به صورت فعال، برای دست یافتن به هدف‌هایشان تلاش می‌کنند (۳۴). امید فرایندی است که طی آن، فرد هدف‌های خود را تعیین می‌کند. راهکارهایی برای رسیدن به آن‌ها تدارک می‌بیند و انگیزه لازم را برای اجرای این راهکارها ایجاد و در طول مسیر حفظ می‌کند (۳۵). به این ترتیب کاهش امید به اشتغال در دانشجویان، فرسودگی تحصیلی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یافته‌های این پژوهش رابطه معنی دار امید به اشتغال با سلامت روانی

در دانشجویان را نشان داد Amau و همکاران (۳۶) و Rajandram و همکاران (۳۷) رابطه بین امید با اضطراب و افسردگی را معنی دار یافتند. معمولاً مطالعات انجام شده بر رابطه بین بیکاری با سلامت روان تمرکز داشته‌اند؛ و اثر امید به یافتن شغل بر سلامت روانی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. به این ترتیب دانشجویانی که امید به اشتغال بیشتری را گزارش داده بودند، احتمالاً سلامت روانی مطلوبتری داشته‌اند.

این مطالعه نشان داد سرمایه روان‌شناختی با سلامت روانی دانشجویان رابطه معنی داری دارد. دانشجویانی که سطح بالاتری از سرمایه روان‌شناختی را تجربه کردند، احتمالاً سلامت روانی بیشتری را گزارش داده بودند. مسیرهای زیادی را می‌توان در نظر گرفت که از طریق آن سرمایه روان‌شناختی با سلامت روانی مرتبط است. پژوهش‌های قبلی در زمینه نحوه اثر وضعیت روان‌شناختی بر سلامت جسمانی و روانی، روشی را پیشنهاد کرده‌اند که می‌تواند برای توضیح چگونگی اثر سرمایه روان‌شناختی بر سلامت روانی نیز کاربرد داشته باشد (۵۰). این روش رابطه بین حالت‌های مثبت و درگیر شدن با رفتارهای ارتقا دهنده سلامت را شامل می‌شود؛ لذا احتمالاً افرادی که دارای سطح بالاتری از خوشبینی و خود-ارزشی هستند، توجه بیشتری به سلامت خود خواهند داشت (۴۹).

نتایج حاکی از این بود که امید به اشتغال و سرمایه روان‌شناختی با واسطه‌گری فرسودگی تحصیلی با سلامت روانی دانشجویان رابطه دارد. شواهد نشان داد که رابطه سرمایه روان‌شناختی با سلامت روانی به طور کامل به وسیله فرسودگی تحصیلی میانجی‌گری می‌شود. در این مطالعه اساس پذیرش متغیرهای امید به اشتغال، سرمایه روان‌شناختی و فرسودگی تحصیلی و مرتبط کردن آن با سلامت روان رویکرد روانی اجتماعی زیستی بود.

نتیجه گیری

نتایج این مطالعه نشان داد امید به اشتغال و سرمایه روان‌شناختی رابطه مثبت و معنا داری و فرسودگی تحصیلی رابطه منفی و معنا داری با سلامت روانی دانشجویان دارند. کاهش امید به اشتغال و کاهش سرمایه روان‌شناختی دانشجویان می‌تواند بر روی فرسودگی تحصیلی آن‌ها تأثیر منفی گذاشته و در نتیجه سلامت روانی آن‌ها را مختل کند. پژوهش حاضر علیرغم دستیابی به نتایج قابل قبول، با محدودیت‌هایی همراه بود. منحصر کردن این مطالعه به دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد آراد شهر تعمیم‌پذیری نتایج را ممکن است خدشه دار سازد؛ لذا تکرار آن در سایر دانشگاه‌ها توصیه می‌گردد. با توجه به نتایج، برگزاری کارگاه‌هایی جهت ارتقا سرمایه روان‌شناختی و امید در دانشجویان توصیه می‌گردد.

سپاسگزاری

یافته‌های این مقاله از طرح پژوهشی با کد ۹۳۶۶ استخراج شده است. از دانشگاه آزاد اسلامی واحد آرادشهر به دلیل فراهم کردن اعتبار مالی طرح و کلیه دانشجویان شرکت کننده در این پژوهش تقدیر و تشکر می‌گردد.

References

- Norouzinia R, Aghabarari M, Kohan M, Karimi M. [Health promotion behaviors and its correlation with anxiety and some students' demographic factors of Alborz University of Medical Sciences]. *J Health Prom Manage.* 2013;2(4):39-49.
- Zarbakhsh Bahri M, Rashedi V, Khademi M. [Loneliness and Internet addiction in students]. *J Health Prom Manage.* 2013;2(1):32-8.
- Kim K, Park JI. Attitudes toward suicide among college students in South Korea and the United States. *Int J Ment Health Syst.* 2014;8:17. [DOI: 10.1186/1752-4458-8-17](#) [PMID: 24843383](#)
- Zullig KJ, Divin AL. The association between non-medical prescription drug use, depressive symptoms, and suicidality among college students. *Addict Behav.* 2012;37(8):890-9. [DOI: 10.1016/j.addbeh.2012.02.008](#) [PMID: 22541802](#)
- Brannon L, Feist J. *Health psychology: An Introduction to Behavior and Health.* 8th ed. Belmont, CA: Cengage Learning/ Wadsworth; 2013.
- Hjelm JR. *The Dimensions of Health: Conceptual Models.* 1st ed. Sudbury: Jones & Bartlett Publisher; 2010.
- Larson SJ. *The Measurement of Health: Concepts and Indicators.* 1st ed. New York: Greenwood; 1991.
- Blaxter M. *Health.* 2nd ed. Cambridge: Polity Press; 2010.
- Moshirfar M, Feiz V, Vitale AT, Wegelin JA, Basavanthappa S, Wolsey DH. Endophthalmitis after uncomplicated cataract surgery with the use of fourth-generation fluoroquinolones: a retrospective observational case series. *Ophthalmology.* 2007;114(4):686-91. [DOI: 10.1016/j.ophtha.2006.08.038](#) [PMID: 17184840](#)
- Ewles L, Simnett I. *Promoting Health: A Practical Guide.* 1st ed. Edinburgh: Balliere Tindall; 2003.
- Li HC, Chan SL, Chung OK, Chui ML. Relationships among mental health, self-esteem and physical health in Chinese adolescents: an exploratory study. *J Health Psychol.* 2010;15(1):96-106. [DOI: 10.1177/1359105309342601](#) [PMID: 20064888](#)
- Oppedal B, Røysamb E, Sam DL. The effect of acculturation and social support on change in mental health among young immigrants. *Int J Behav Develop.* 2004;28(6):481-94.
- Davis SK, Humphrey N. Emotional intelligence predicts adolescent mental health beyond personality and cognitive ability. *Pers Individ Dif.* 2012;52(2):144-9.
- Fiori KL, Jager J. The impact of social support networks on mental and physical health in the transition to older adulthood A longitudinal, pattern-centered approach. *Int J Behav Develop.* 2012;36(2):117-29.
- Park JJ, Hong JP, Park S, Cho MJ. The relationship between religion and mental disorders in a Korean population. *Psychiatry Investig.* 2012;9(1):29-35. [DOI: 10.4306/pi.2012.9.1.29](#) [PMID: 22396682](#)
- Dogan T, Totan T, Sapmaz F. The role of self-esteem, psychological well-being, emotional self-efficacy, and affect balance on happiness: a path model. *Eur Sci J.* 2013;9(20).
- Anderson E, Shivakumar G. Effects of exercise and physical activity on anxiety. *Front Psychiatry.* 2013;4:27. [DOI: 10.3389/fpsy.2013.00027](#) [PMID: 23630504](#)
- Mohammadzadeh J, Khosravi A. [The relationship between purpose in life, coping styles and mental health among university students]. *J Health Sys Res.* 2012;8(6):951-8
- Bovier PA, Chamot E, Perneger TV. Perceived stress, internal resources, and social support as determinants of mental health among young adults. *Qual Life Res.* 2004;13(1):161-70. [PMID: 15058797](#)
- Rashedi V, Foroughan M, Hosseini MA. [Correlation between organizational culture and burnout in the staff of Tehran province welfare organization]. *J Health Prom Manage.* 2012;1(2):15-22.
- Gerber M, Lang C, Feldmeth AK, Elliot C, Brand S, Holsboer-Trachsler E, et al. Burnout and mental health in Swiss vocational students: the moderating role of physical activity. *J Res Adolesc.* 2015;25(1):63-74.
- Swider BW, Zimmerman R. Born to burnout: A meta-analytic path model of personality, job burnout, and work outcomes. *J Voc Behav.* 2010;76(3):487-506.
- Salmela-Aro K, Kiuru N, Leskinen E, Nurmi JE. School burnout inventory (SBI) reliability and validity. *Eur J Psychol Assess.* 2009;25(1):48-57.
- Najafi M, Solato Dehkordi K, Forouzbakhsh F. [Relationship between staff burnout and mental health in staff on unclear energy organization, Isfahan]. *J Shahrekord Univ Med Sci.* 2000;2(2):34-41.
- Abdi masooleh F, Kaviani H, Khaghanizade M, Momeni Araghi A. [The relationship between burnout and mental health among nurses]. *Tehran Univ Med J.* 2007;65(6):65-75.
- Shabani Bahar GR, Zaman Konani M. [The relationship between job burnout and general health of physical education teachers in Lorestan province]. *Manage Sport Movement Sci.* 2012;2(3):77-91.
- Zare H, Shayestefar A, Khaksari Z. Analysis of the relationship between burnout and mental health in female practitioners. *J Life Sci Biomed.* 2013;3(2):161-6.
- Pourmaveddat K, Salah V, Sheikhmohseni K. [The Study of the relationship between burnout syndromes and mental health in staff members of Payame Noor University of Fars Province]. *Int J Advance Stud Hum Soci Sci.* 2013;1(8):1145-50.
- Luthans F, Youssef CM. Human, social, and now positive psychological capital management:: Investing in people for competitive advantage. *Organ Dyn.* 2004;33(2):143-60.
- Luthans F, Vogelgesang GR, Lester PB. Developing the psychological capital of resiliency. *Hum Resource Develop Rev.* 2006;5(1):25-44.
- Peng J, Jiang X, Zhang J, Xiao R, Song Y, Feng X, et al. The impact of psychological capital on job burnout of Chinese nurses: the mediator role of organizational commitment. *PLoS One.* 2013;8(12):e84193. [DOI: 10.1371/journal.pone.0084193](#) [PMID: 24416095](#)
- Li X, Kan D, Liu L, Shi M, Wang Y, Yang X, et al. The mediating role of psychological capital on the association between occupational stress and job burnout among bank employees in China. *Int J Environ Res Public Health.* 2015;12(3):2984-3001. [DOI: 10.3390/ijerph120302984](#) [PMID: 25764060](#)
- Weiten W, Dunn SD, Hammer YE. *Psychology applied to modern life: Adjustment in the 21st century.* 2nd ed. Mason: Cen Gage Learning; 2012.

34. Snyder C, Lopez S. Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications; 2011.
35. Juntunen CL, Wettersten KB. Work hope: Development and initial validation of a measure. *J Couns Psychol.* 2006;53(1):94.
36. Arnau RC, Rosen DH, Finch JF, Rhudy JL, Fortunato VJ. Longitudinal effects of hope on depression and anxiety: a latent variable analysis. *J Pers.* 2007;75(1):43-64. DOI: [10.1111/j.1467-6494.2006.00432.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2006.00432.x) PMID: [17214591](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17214591/)
37. Rajandram RK, Ho SM, Samman N, Chan N, McGrath C, Zwahlen RA. Interaction of hope and optimism with anxiety and depression in a specific group of cancer survivors: a preliminary study. *BMC Res Notes.* 2011;4:519. DOI: [10.1186/1756-0500-4-519](https://doi.org/10.1186/1756-0500-4-519) PMID: [22123081](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22123081/)
38. Suresh S. Nursing Research and Statistics. 2nd ed. New Delhi: Elsevier Health Sciences; 2015.
39. Schaufeli WB, Martinez IM, Pinto AM, Salanova M, Bakker AB. Burnout and engagement in university students a cross-national study. *J Cross Cult Psychol.* 2002;33(5):464-81.
40. Hashemi Sheykshabani S, Bazrafkan H, Azizi M. [Factor structure of Maslach burnout inventory-student survey (MBI-SS) in female University students]. *Women Stud Soci Psychol.* 2013;11(1):175-204.
41. Ajamakrami A, Rezaii T, Bayani A. [Relationship between hope to work and academic motivation with academic burnout]. *J Knowl Health.* 2015;10(1):44-50.
42. McDowell I. Measuring Health: A Guide to Rating Scales and Questionnaires. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press; 2006.
43. Taghavi SMR. [Validity and reliability of the general health questionnaire (GHQ-28) in college students of Shiraz University]. *J Psychol.* 2002;5(20):381-98.
44. Hubbard ME, Byrne HM. Multiphase modelling of vascular tumour growth in two spatial dimensions. *J Theor Biol.* 2013;316:70-89. DOI: [10.1016/j.jtbi.2012.09.031](https://doi.org/10.1016/j.jtbi.2012.09.031) PMID: [23032218](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23032218/)
45. Walburg V. Burnout among high school students: A literature review. *Child Youth Serv Rev.* 2014;42:28-33.
46. Keyes CL. Promoting and protecting mental health as flourishing: a complementary strategy for improving national mental health. *Am Psychol.* 2007;62(2):95-108. DOI: [10.1037/0003-066X.62.2.95](https://doi.org/10.1037/0003-066X.62.2.95) PMID: [17324035](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17324035/)
47. Gustafsson H, Skoog T, Podlog L, Lundqvist C, Wagnsson S. Hope and athlete burnout: Stress and affect as mediators. *Psychol Sport Exerc.* 2013;14(5):640-9.
48. Simmons BL, Gooty J, Nelson DL, Little LM. Secure attachment: Implications for hope, trust, burnout, and performance. *J Organ Behav.* 2009;30(2):233-47.
49. Krasikova DV, Lester PB, Harms PD. Effects of psychological capital on mental health and substance abuse. *J Lead Organ Stud.* 2015;22(3):280-91.

The Relationship between Psychological Capital, Hope for Employment and Academic Burnout with Mental Health Among Students of Islamic Azad University-Azadshahr Branch: A Path Analysis

Ali Asghar Bayani^{1,*}, Ali Bayani², Asghar Rajabi³

¹ Associate Professor, Department of Education and Psychology, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran

² M. A, Department of Sociology, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr Branch, Azadshahr, Iran

³ M. A, Department of Education and Psychology, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran

* **Corresponding author:** Ali Asghar Bayani, Associate Professor, Department of Education and Psychology, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran. E-mail: aabayani@yahoo.com

Received: 09 May 2015

Accepted: 13 Sep 2016

Abstract

Introduction: Mental health of students is affected by different factors. The present study aimed to determine the relationship between psychological capital, hope for employment and academic burnout with mental health among students of Islamic Azad university-Azadshahr branch in the academic year 2013-2014 by path analysis.

Methods: The present study was descriptive-correlation research. Using stratified sampling method, a sample of 226 students of Islamic Azad University of Azadshahr in Golestan was asked to respond to demographic questionnaire, "Maslach Burnout Inventory-Student Survey", the "Psychological Capital Questionnaire" the "Hope Work Scale" and the "General health Questionnaire, GHQ-28). Since, validity and reliability of measures of collecting data were measured by previous studies. The data were analyzed by SPSS/21 and AMOS- 21.

Results: Academic burnout negatively impact and psychological capital and hope for employment positively influence and can predict 15% of mental health variance. Academic burnout plays a mediating role in the relationship between psychological capital and hope for employment in students' mental health.

Conclusions: A significant relationship between academic burnout and psychological capital, hope for employment with mental health of students. Therefore, organize workshops to promote psychological capital and hope in students is recommended.

Keywords: Mental Health; Burnout; Hope; Students